

УДК 159.9

Фаберський В.М

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИКОРДОННИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

V. Faberskyi

PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF THE PROFESSIONAL ACTIVITIES OF BORDER GUARDS IN WARTIME CONDITIONS

В умовах війни велика напруга позначилася на житті більшості людей, особливо тих, чия професійна діяльність пов'язана із захистом територіальної цілісності, державного кордону України та безпеки громадян. Саме прикордонники є тією категорією військових, які реалізують функцію охорони та безпеки держави і контролюють дотримання законності перетину кордону. Особливо на сучасному етапі української історії, в період ведення росією війни проти України, офіцери, прапорщики, військовослужбовці перебувають в особливо напружених та екстремальних умовах оперативно-службової діяльності. Саме дана категорія фахівців потребує професійного психологічного супроводу, який пов'язаний із моніторингом морально-психічного здоров'я, наданням психологічної допомоги, підтримки, розвантаження та психологічної реабілітації.

Психологічний супровід пов'язують з підтримкою людей без психічних відхилень, проте у яких виникли життєві труднощі і вони переживають неблагополучні умови життя.

Супровід трактують по-різному: як один із видів психологічного нагляду або патронажу (М. Бітянова, А. Деркач, Л. Мітіна); як сприяння (К. Гуревич, І. Дубровіна); як співпраця (С. Хоружий).

У різних трактуваннях є спільне розуміння, що пов'язане з допомогою, яка включає наступні складові: 1) учасник, якого супроводжують, 2) фахівець, який супроводжує; 3) спільний шлях взаємодії, який проходять обоє учасників.

Важливими ознаками психологічного супроводу є: гуманістична орієнтація спілкування, недирективна форма впливу, яка зорієнтована на розвиток і саморозвиток особистості, її самоусвідомлення та спрямована на пошук ресурсів.

Психологічний супровід здійснює професійний психолог, який скеровує процес усвідомлення клієнта, тобто замовника психологічних послуг, на психологічний розвиток, пошук ресурсів допомоги, зони розвитку та саморозвитку суб'єкта змін.

На думку Е.Зеєр, психологічний супровід особистості в професійному становленні – це компонента професійного розвитку особистості, що полягає в психологічному сприянні та допомозі у подоланні визначених труднощів професійного життя, психокорекції дезадаптивних тенденцій розвитку накладання вікових, професійних криз, регресивної стадії, деформацій), підвищенні резистентності фахівця до соціально-економічних, політичних й технологічних змін, розвитку у фахівця позитивної професійного прогнозу.

Вивчаючи оперативно-службову діяльність особового складу підрозділів охорони державного кордону України у 2006 р. А. П. Журавель під поняттям «психологічний супровід» розуміє процес організації та проведення комплексу заходів з метою подолання ускладнень, підвищення рівня загальної та ситуативної психологічної стійкості і сприяння ефективному виконанню завдань в різних умовах діяльності. Запропоноване визначення дозволяє виділити основні суттєві структурні елементи психологічного супроводу, а саме: головну мету; суб'єкти та об'єкти психологічного

супроводу; основні напрямки психологічного супроводу; форми, методи і засоби психологічного супроводу [1; 3].

А. Маковський пропонує під поняттям «психологічний супровід професійної діяльності прикордонників» розуміти безперервний процес організації та проведення комплексу соціально-психологічних заходів із метою підтримання оптимального стану психічного здоров'я персоналу відомства під час виконання професійних обов'язків через формування психологічної стійкості до впливу стресових чинників, психологічної готовності до виконання професійних завдань та запобігання виникненню негативних психічних станів. Психологічний супровід має здійснюватися на всіх етапах професійної діяльності (від призову на військову службу чи укладення трудового договору до звільнення з роботи чи військової служби) [2].

Дуже важливо працівникам прикордонної служби надавати вчасну якісну психологічну допомогу та підтримку, оскільки їхня психіка перебуває під тиском загроз і небезпек для особистого життя, страху невиконання професійного та громадянського обов'язку, нездатності захистити своїх рідних та близьких, невпевненість в завтрашньому дні, повна невідомість, почуття провини за невдалу операцію. Тому часто для цієї категорії є властивими негативні психоемоційні стани, дезадаптивність, професійне вигорання, посттравматичний стресовий синдром, втома, виснаженість тощо.

Аналіз психологічних праць дозволяє констатувати, що психологічний супровід - це специфічна форма реалізації пролонгованої соціально-психологічної допомоги. На противагу психокорекції має на меті не виправлення недоліків і зміни, а пошук латентних, тобто прихованих, ресурсів розвитку фахівця, опору на можливості самої особистості і налагодження належних зв'язків стосовно взаємодії зі світом, а конкретніше з важливими ланками життєдіяльності конкретної особистості. У кожному клієнтському випадку місія супроводу визначається особливостями самої особистості, її запитом, умовами життєдіяльності, психоемоційним станом, труднощами у виконанні професійних обов'язків, об'єктивними обставинами несення служби, реальною можливістю реалізації психологічного супроводу в конкретних умовах роботи прикордонника.

Отже, основними завданнями психологів під час здійснення психологічного супроводу прикордонників при виконанні професійних завдань є: попередження психоемоційного перевантаження, невідкладне надання психологічної допомоги; проведення заходів психологічної реабілітації з потребуєчими; психологічне відновлення боєздатності психотравмованих прикордонників.

Література

1. Журавель А.П. Психологічний супровід оперативно-службової діяльності особового складу підрозділів охорони державного кордону України 2006 года: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.09 / А.П. Журавель; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2006. 20 с.

2. Маковський А. Результати дослідження психологічного супроводу професійної діяльності прикордонників засобами душпастирства військових капеланів. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2021. Випуск 11. С. 107–112.

3. Мушкевич М.І. Поняття супроводу у сучасній психологічній науці. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Режим доступу URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1338/3/pon_suprov.pdf (дата звернення 29.11.2023).